

אורי וישעי

בית מדרש רב פעלים ע"ש מרן רבנו יוסף חיים זי"ע

בראשות מו"ר הרב אורי סבן שליט"א

גיליון הבא 950 מורחב
לכבוד הילולת מרן
הג"ר יוסף חיים זי"ע
י"ג באלול

התשפ"ה שנת ה'כ"א לעלון
פרשת שופטים הפטרה אנכי אני
כניסת השבת: 18:49
יציאת השבת: 19:39
לשיטת רבנו תם: 20:27
גיליון מס' 949

לתגובות ניתן לפנות לעורך אלון ארביב ס"ט בדוא"ל: 24136465@gmail.com

כתם פז – ביאורים לפרשה

בעל הכרם יבוא ויכלה קוציו

ושפטו את העם משפט צדק (טז, יח)

פירש"י מנה דיינין מומחים וצדיקים לשפוט צדק.

מובא בגמ' (סנהדרין יז.) סנהדרין שראו כולם לחובה, פוטרים אותו, דין זה הובא להלכה ברמב"ם (פ"ט מהל' סנהדרין ה"א): סנהדרין שפתחו כולם בדיני נפשות תחילה ואמרו כולן חייב, הרי זה פטור, עד שיהיו שם מקצת מזכין שיהפכו בזכותו וירבו המחייבין, ואחר כך ייהרג, ע"כ, ראה יביע אומר (ח"ב חו"מ סי' ג אות ג), שדין הסובר שהנידון חייב, ורואה שכל חבריו מחייבים, אסור לו לומר שהנידון זכאי, במטרה שיבוא החוטא על ענישו ושאל ימלט מן הדין.

ובארו בכך את הפסוק 'דבר שקר תרחק ונקי וצדיק אל תהרוג כי לא אצדיק רשע' (שמות כג, ז). מדבר שקר תרחק היא אזהרה לדיין להתרחק מהשקר, ולא לומר על הנידון 'זכאי' כאשר באמת סובר שהוא 'חייב', אפילו שכוונתו לטובה לעשות דין ברשעים, אלא ונקי וצדיק אל תהרוג.

שמאחר שעל פי הדין, אם כל הסנהדרין רואים שדנו לחובה, הוא פטור, הרי שכל יושב לנהוג. ואין לדיין לחשוש מכך שאיש רוצה יצא לחופשי כי לא אצדיק רשע, והרבה דרכים למקום להיפרע מן הרשעים, ויבוא בעל הכרם ויכלה את קוציו' (ע"פ בבא מציעא פג:). ראה באורך בספר 'מעשה נסים' להגרי"ח חדאד זצ"ל.

תקון התשובה לעני ולעשיר

לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת בכל חטא אשר יחטא על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר (יט, טו)

מרן רבנו יוסף חיים זי"ע בספרו עוד יוסף חי פירש בדרך רמז, ידוע שתקון העוונות יהיה על ידי שלשה אלה שהם: קול, צום ממון, ואלו הם כלות דרכי התשובה כנודע, אמנם הענין לא יוכל לקיים כל השלשה אלו, מפני שהוא עני ואין לו ממון, ויספיק לו לו להשלים תקון התשובה שלו בשנים מתוך השלשה בלבד שהם קול וצום, אמנם העשיר שיכול לקיים שלשתם אינו מספיק לו בשנים, אלא צריך להשלים כל השלשה שהם קול, צום ממון.

ובזה יובן בס"ד רמז הכתוב כאן, לא יקום עד אחד באיש - עד רוצה לומר קישוט, מלשון ויתנצלו בני ישראל את עדים (שמות לג, ו) וכן ואעדר עדי (יחזקאל טז, יא) והכוונה הוא על התיקון שהוא עדי וקישוט של הנפש ושל הגוף, והם שלשה עדיים, דהיינו שלשה קישוטים ותיקונים שהם קול, צום ממון, אבל עדי אחד מן השלשה זה לא יספיק לבדו.

וזהו שאמר לא יקום עד אחד באיש - רוצה לומר עדי אחד שהוא תיקון אחד בלבד מן השלשה לא יקום להועיל לכל עון ולכל חטאת בכל חטא אשר יחטא - האדם, אלא רק על פי שני עדים - לעני שהם קול וצום, או על פי שלשה עדים - לעשיר שהם קול צום וממון, יקום דבר - יהיה קימה לאדם בתשובה הנקראת דבר כמו שכתוב קחו עמכם דברים ושובו אל ה' (הושע, יד, א)

עטרת פז – עמך עורך

נאמר בתחילת פרשתנו, שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך, רז"ל עמדו על הדיוק בפסוק זה, שלכאורה היה צריך לומר, שופטים ושוטרים תתנו לכם, בלשון רבים ובוודאי לא מקימים בית דין בשביל אדם אחד אלא כחברה והמצווה מוטלת על הציבור, ואם כן מדוע נאמרה בלשון יחיד, תתן לך.

הרמב"ן ז"ל כתב: מוסב על תתן לך מלמד שמושיבים בית דין בכל שבט ושבט ובכל עיר ועיר, וההדגשה תתן לך היינו שכל אחד ואחד צריך לדאוג שבעירו ידאגו למנות דיינים ישרים ונאמנים שישפטו בצדק ובאמת.

יש אשר כתבו שהכוונה בפסוק זה רומזת על האדם באופן פרטי ואישי שנאמר תתן לך, שהוא חייב לבדוק בעצמו ולשפוט את עצמו ואת מעשיו, האם כל מעשה מצוה שהוא עושה הוא נכון על פי ההלכה והאמת או שהמצוות שאני עושה ושאר המעשים הם כמצוות אנשים מלומדה, כדרך רוב בני אדם, בלא לחשוב על שורש המצווה ומטרתה ומי צוה עליה, ואיך צוה ה' יתברך לקיימה.

ומה שנאמר ושוטרים תתן לך, הוא השומר שצריך אדם להעמיד לעצמו, שיהיה את נפשו שלא יעשה מעשים אשר הם נגד רצון ה' יתברך, שלא יפגע בזולת, ולא ייקח לעצמו חלילה דבר שאינו שלו, ולא יזיק לשכניו ולבני ביתו. וזהו הדבר הקשה מכולם, שלא יזיק לבני ביתו, שהרי רבים מאד מן האנשים נוהרים עד מאד שלא לפגוע בשני, וכל אורחותיהם עם הבריות הם בבחינת ערבות ומתיקות אך כשהם בביתם עם האשה או הילדים מרשים לעצמם להתנהג בצורה חסרת סבלנות ובלתי מתחשבת כלל!! וצריכים אנו ליידע שהילדים קולטים הכל, הם רואים אב רומן מולם וכשאביהם מול חבריו או ציבור מתפללים, האבא מתנהג בצורה נאותה ומכובדת, ולכן צריכים משנה זהירות גם בבית וי"א בפרט בבית.

מובא בקובץ קול התורה (חוברת נ"ה עמ' לח) מובא מעשה על ראש ישיבת עץ חיים, הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, כל הציבור ידע שיש להגרא"ז מלצר מקום קבוע לתפילה בבית הכנסת שבבתי ראנד, פעם אחת נכנס להתפלל וראה שכמה ילדים יושבים במקומו בבית הכנסת הלך רבי איסר זלמן וישב לו במקום אחר, וכששאלו אותו למה לא הלך למקומו הקבוע ולא ביקש מהילדים שיתיישבו במקום אחר בבית הכנסת השיב, לבקש ממישהו אפילו ילד קטן לעשות דבר שאינו רוצה לעשות הוא בכלל ובאחיהם בני ישראל איש באחיו לא תרדה בו בפרך (ויקרא כה, מו), ע"כ. וידועים דברי רש"י ע"פ המדרש מלאכה שלא לצורך, כדי לענותו. אל תאמר לו החם לי את הכוס הזה, והוא אינו צריך, וכו' הרי הדבר הזה מסור ללב, לכך נאמר ויראת.

כל אדם צריך להיות ושופט והשומר האישי לעצמו, וישקול תמיד בצורה נבונה ונכונה, האם אני שופט נכון, ואם יראה ששוגה חלילה, יפעל עם השומר להרתיע את עצמו ולשנות מדרכיו, ובפרט בחודש אלול.

שבט שלש, תעורר!

העלון יוצא באדיבות הרבה של משפחת גניש הי"ו
להצלחתם ולרפואתם ולחיי משפחתם
אורך ימים ושנות חיים, אכ"ר

הליכות מלכי – אמירת הסליחות

ידועים דברי חז"ל במסכת מנחות (דף לו.) תנא: השח בין תפלה לתפלה (תפילין של יד לתפילין של ראש) – עבירה היא בידו, וחוזר עליה מעורכי המלחמה. ורש"י על אתר כתב דאין איסור בדבר אלא אם כן לא בירך על תפילין של ראש, אלא סמך על הברכה הראשונה. וכתבו שם התוס' (בד"ה עבירה) – שלדעת רש"י אם שח ובירך מותר ואין איסור אלא אדרבה מצוה ושכר ברכה.

מרבית יוסף שאין כן כל דעת כל הפוסקים, אלא בכל ענין אסור לדבר בין תפילין של יד לתפילין של ראש, אפילו חוזר ומברך.

בפסקי רבנו אליהו מלונדריש (ברכות ס:) בשם רבנו ברכיה כתב כשיטת רש"י. וכן כתב בספר האגודה (שם במנחות). אולם הרמב"ם (פ"ד מהל' תפילין ה"ו) פסק: דאסור לדבר בין תפילין של יד לראש. וכן פסק מרן בשלחנו הטהור (סי' כה סע' ט).

ולענין אם מותר להפסיק לענית אמן של ברכות בין תפילין של יד לראש, נחלקו רבותינו הפוסקים, מרן הש"ע (סע' י) – שלא יפסיק לקדיש ולקדושה בין תפילין של יד לתפילין של ראש, וביארו האחרונים בדעת מרן הש"ע שמכל מקום בדיעבד אם הפסיק אינו חוזר ומברך על תפילין של ראש, משום שמכיון שיש אומרים שרשאי להפסיק, על הכלל הידוע ספק ברכות להקל.

הפסק במעשה בין תפילין של יד לשל ראש

רבנו השל"ה הקדוש (מצות תפילין פ"ח אות ד), כתב לדון אם מותר לנשק התפילין של ראש קודם הנחתן, או שמא נחשב הדבר להפסק בין תפילין של יד לראש, והביא דיש שתי דעות בדבר. ובספר אגרות משה (ח"ד מאו"ח סי' י) כתב: שהסברא נוטה לומר דלא הוא הפסק כיון שאין בזה ענין שיהיו כלל. אולם בספר ארחות מרן (פ"ג עמ' סט) כתב שמרן הגר"ע יוסף זצ"ל נהג להחמיר בכל עשיית מעשה בין של יד לשל ראש ועיין באורך בשו"ת יבי"א (ח"ה סי' ד) הליכות עולם (ח"א עמ' יח והלאה) הלכה ברורה (ח"ב ה"ה).

הפסק בדיבור בין הנחת תפילין של רבנו תם

בספר ארחות מרן (פ"ד עמ' קלה) כתב דלענין הפסק לענית דברים שבקדושה בין תפילין של יד לראש בתפילין רבנו תם, יש להקל בפשיטות ולא צריכים לדון בשיטת רש"י שהובאה לעיל שסוברים שהאיסור לשוח בין תפילין של יד לראש אינו אלא כשלאחר מכן אינו מברך על מצות תפילין בתפילין של ראש, שבתפילין של רבנו תם אינו מברך כלל, ובוודאי אין איסור להפסיק ביניהם, אלא לסוברים שאסור בכל ענין להפסיק בדיבור בין תפילין של יד לראש, יש לומר שאין זה אלא לענין תפילין של רש"י, דווקא, שאם מפסיק בהם בין תפילין של יד לתפילין של ראש צריך לברך על תפילין של ראש ברכת על מצות תפילין, ונחשב לגורם לברכה שאינה צריכה, וכמו שכתב בספר האשכול (ח"ב עמ' פז) – שטעם האיסור להפסיק בדיבור בין תפילין של יד לראש משום שגורם לברכה שאינה צריכה. וכן כתב מהר"י בן פלג בספר הפרדס (דף לט:) ובשלטי גיבורים הלכות תפילין בשם ריא"ז ובספר ווי העמודים מצוה א' בשם הרי"ד. לסיכום, נראה דאם דיבר בטעות בין תפילין של יד לראש בתפילין של רבנו תם בלבד (ולא רש"י!) שהרי אינו מברך עליהם כלל, ואינו גורם לברכה שאינה צריכה כמו בתפילין של רש"י, רשאי להפסיק לקדיש ולקדושה בין תפילין של יד לתפילין של ראש.

מבוא, וזה ברור! שכל זה שפתאום קראו קדושה וקדיש, אך לכתחילה יחשב עם זמני הקדיש והאמן שיספיק להניח את תפילין רבנו תם עוד בטרם הקדיש.

קומי אורי – סיפור לשבת קודש

פרקו נזעי הזהב

מובא בשם הרה"ק רבי שמשון מאוסטרופול' זי"ע הי"ד סיפר שפעם אחת, בעיצומו של חודש אלול פגש את היצר הרע השטן המשטין מתהלך בפנים נפולות. שאל אותו רבי שמשון למה נפל פניך? השיב לו: שנה שלמה אני עמל ללכוד ברשתי את בני ישראל ועכשיו כשמתקרבים ימי התשובה וכולם עסוקים בסור מרע ומגבירים את העשה טוב, כל עמלי שעמלתי שנה שלמה יורד למימין.

בעשרת ימי תשובה פגשתי בו והנה הוא צוהל משמחה. שאלתי אותו, מספר רבי שמשון, לשמחה מה זו עושה? וענה לו שלא נח ולא שקט, ועלה וקבל לפני בית דין של מעלה שאין זה הוגן שכל יגיעו לריק, וקיבל רשות לנקב חור בספינה שמביאה את האתרוגים כדי להכשילם שלא יוכלו לקיים את מצוות החג הקרב.

בימי חג הסוכות פגע בו בשלישית ועתה חשך משחור תוארו. אמר לו רבי שמשון מפני מה אתה עצב והרי עלתה מזימתך יפה? אמר לו חפרתי בור לעצמי. כי כל האתרוגים נפסלו על ידי המים בספינה ולא נשארו אלא בודדים בלבד וכל הקהילות שלחו משלחות לקנות את האתרוגים והרבו במחיר וערכו מגביות ואפילו נשים נתנו מתכשיטיהן, והקהילות שזכו לרכוש את האתרוג שמחו מאוד וכל הקהל עמד מבוקר עד ערב בתור כדי לזכות במצוות ארבעה מינים וכל זה עשה רעש גדול בשמים עד שכל נענוע שנענוע בו הרגשתי כאילו משברים את עצמותיי.

ניקיון בחודש אלול

ידוע בימינו שברוב עולם הישיבות בחורי הישיבות רגילים לשתות ולאכול בכלים חד פעמיים, לפני מספר שנים העלו בארץ את המחירים של הכלים חד פעמיים (ואף נאסר למכור במחיר הישן, למי שיש מלאי) עד שנאלצו ראשי הישיבה לדאוג לתקציב אדיר לרכישת כלים חד פעמיים לתקופה ארוכה והיו ממלאים חדרים שלמים בכלים לתקופה "הקשה" שעליהם לעבור, היו שהצליחו לרכוש מיני דודים ערבים בשטחים ששם טרם הורגלו לשמירה האקולוגית – איכות הסביבה וכו'. אך לפני כמה עשורים, חמישים שנים לערך, כשהכלים החד-פעמיים לא היה בנמצא במרכולים ובסופרים לרוב, היו לכל הבחורים כוסות וצלחות מפלסטיק (כלי זכוכית היו ביומנו יקרים!), הבחורים השתמשו בכלי פלסטיק קשיחים ומטבע הדברים לא בכל הישיבות היו מקפידים מאוד על הניקיון של הכלים הללו, ושוטפים אותם כלאחר יד...

מסופר שבאחת הישיבות טענו הבחורים שמאחר והלכלוך נשאר בכוסות. כל יום עוד קצת לכלוך ועוד קצת לכלוך, נוצר מצב שהתמולה של הכוס הולכת ומצטמצמת כי היא בית הקיבול שלה קטן ככל שדבק עוד לכלוך בדפנות הכוס, והשתיה מופחתת...

היו בחורים שהתלוצצו בינם ובין עצמם על מצבם, שהרי זה ממש נס שפעם בשנה עורכת הישיבה כינוס לתורמים, ואותם תורמים נכבדים מתארחים בחדר האוכל, כך שמחוסר ברירה נאלצת הנהלת המטבח לשטוף את כל הכוסות כראוי. אחרת, הם טענו, לא היו יכולים בכלל לשתות בכוסות הללו, כי הן היו מתמלאות לכלוך ולא היה נשאר מקום לשתיה, וזה בוודאי לא היה מכבד את האורחים החשובים.

שח הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל, היה אומר שזה בעצם מה שקורה בחודש אלול. האדם מתמלא בכלוך שדבק בו בכל ימות השנה, כל כך הרבה לכלוך שמצטבר, עד שכביכול כבר לא נשאר מקום. כשמוגיע חודש אלול, זה כמו שבאים האורחים לישיבה, פעם בשנה מנקים את הלב, שלא יהיה מלא וגדוש בכלוך חלילה.

לעילוי נשמות

הגר"ר יחיאל שלמה ידידיה בן הרבנית יפה ג'מילה זצ"ל
הגר"ר דוד שלום צדקה בן הרבנית פהימה זצ"ל
לע"נ ה"ה רחמים (רחמיין) גניש בן חותה ז"ל

לעילוי נשמות המנוחה הטהורה

מרן רה"ה הגאון רבי מאיר נסים מאזוז זצוק"ל
בן הרבנית כמסנה ע"ה
תניצ'בה